

COMUNICACIÓ

I

LLENGUATGE

RECOPIACIÓ DELS TWEETS I DELS
ESCRITS AL BLOG “VOL 234” SOBRE
LA COMUNICACIÓ I EL
LLENGUATGE

FINS EL 7 DE DE GENER DE 2019

JOSEP M. CARBÓ TEIGEIRO

COMUNICACIÓ	3
Tots els il·lites bitllen. I si vols entendre faràs el que hauries de fer sempre: esbrinar significats	3
M'agraden els diàlegs per a besucs... sempre que siguin besucs poetes!	4
A quantes persones has tocat avui?	5
És absurd voler entendre el significat de les paraules buscant el significat de les seves lletres.	6
INCOMUNICACIÓ HUMANA	7
Parlis del que parlis, sempre parles de tu.....	8
A -Jo vull això... B -Jo no! A -Jo tampoc!	9
-Crec en Déu! - Jo també! -Ah!, Doncs jo no.....	10
EL LENGUATGE ÉS CREACIÓ	10
Si tu ho veus verd i ell groc, si vols que t'entengui, explica-li blau.....	11
LLENGUATGE COM A APARENÇA DE COMUNICACIÓ	12
L'aigua diu que entén la pedra perquè nota el "xof" que fa aquesta quan hi cau.....	12
No pots dir que has dit una cosa si l'altre no l'ha sentit. I no la pot sentir si no està preparat per sentir-la.....	13
A vegades només podem aspirar a entendre per què no ens podem entendre.....	14
Entenem el que volem entendre. (O el que podem entendre)	15
EL PODER DEL LENGUATGE.....	17
Què importa més: què es diu o qui ho diu?.....	18
Una paraula val més que mil imatges	19
PREGUNTES QUE ELS TUI TS CONTESTEN	20

COMUNICACIÓ

La comunicació és una quimera. Necessitem creure que ens comuniquem però en realitat les persones som incomunicables. Saber que tota comunicació és equívoca esdevé un gran avenç perquè ens permet no prendre massa seriosament els continuats malentesos en els que vivim.

Però no podem no parlar. Som socials, necessitem sentir que hi ha algú allà fora nostre que ens percep com a individus. Per això la comunicació és un gest de supervivència.

La comunicació exigeix un gran esforç, possiblement un dels menys productius, però al mateix temps dels més inevitables.

Li vaig tocar el peu i el vaig entendre.

El que es pot expressar no és autèntic.

El meu silenci no atorga. Només constata la incomprensió humana.

Parlar crema. Callar ofega.

Sabia parlar totes les llengües però no en sabia escoltar cap.

Tota comunicació és hipnòtica.

Pensava que "la mida sí importa" fins que va veure algú amb la boca grossa expressant-se molt malament.

Tots els il·lites bitllen. I si vols entendre faràs el que hauries de fer sempre: esbrinar significats

És evident que si en una frase hi ha una paraula que no entens i no la pots deduir pel context, hauràs de buscar-ne el significat a algun lloc. Si com en el cas de la frase d'avui hi ha dues paraules de quatre que (probablement) desconeixes, sembla més peremptòria aquesta recerca de significat.

Crec que el problema que tenim quan ens passa això és força petit. És tan evident que necessitem coneixement aliè a la frase que només una ment obtusa ho negaria.

El problema és més greu però quan no ens adonem que no entenem alguna o algunes de les paraules que ens diuen. Creiem entendre però no sabem que el significat que atribuïm a alguna paraula no coincideix amb el que li dona l'emissor. Això fa que la comunicació sigui equívoca i per tant invàlida. Algunes expressions en castellà tenen un significat ben diferent segons el país on s'utilitzin donant lloc a vegades a desagradables malentesos. "Coger" significa mantenir relacions sexuals a Mèxic, Perú i bona part de l'Argentina. Compte doncs amb "coger" segons què.

Fins aquí una innecessària reflexió sobre els usos del llenguatge, direu. El cas és que jo crec que el llenguatge té un significat personal més que social. Bé, en un nivell superficial de comunicació indicativa (que podria ser substituïda per un crit o un gest, tipus "Passa'm la sal") podem admetre l'ús social. Ara

bé a un nivell més profund i que és el nivell en el que ens expressem o intentem entendre'ns, el llenguatge és absolutament personal. Cada paraula està prenyada de significació referida a les pròpies experiències i al propi pensament. I això fa que cada comunicació sigui un autèntic jeroglífic. Sota l'aparença d'informació hi ha intenció i la intenció té més a veure amb l'actitud vital del parlant que amb els significats homologats de la llengua.

"Estic ben sol i necessito el consol de l'amistat" per exemple, és una frase absolutament incomprendible d'entrada. Massa paraules amb significats profunds: "sol", "necessito", "consol", "amistat"... Uf... per a cada persona tenen significats diferents. Sí, ja sé que direu que "sol" significa "sense companyia", però hi ha qui se sent sol en companyia... I també aquest "sol" pot ser viscut com una experiència alliberadora, opressora, extàtica, depressora,... Segurament el llenguatge no verbal i el grau de coneixement que tinguem de qui parla ens acostarà més a la comunicació que el propi missatge verbal. D'acord, però també la comunicació no verbal té un grau alt d'equívoc i d'auto-referència.

Què vull dir amb això? Doncs que la comunicació és impossible i inevitable. Per què parlem doncs? Perquè ens encanta creure que ens entenem i perquè és l'activitat bàsica d'autoconstrucció del propi món. Creem la nostra realitat parlant. Lliguem, encadenem i forgem les nostres experiències a cops de llenguatge. Això ens passa per tenir cervell esquerra...

Vaig veure fa poc un d'aquells missatges que corren per Facebook que deia: "Entre el que penso, el que vull dir, el que crec que dic, el que dic, el que vols sentir, el que sents, el que creus entendre, el que vols entendre, el que entens... hi ha nou possibilitats de no entendre'ns" Em va fer riure la seva ingenuïtat. 9 possibilitats de no entendre'ns? Què vol dir això? En tot cas hi ha nou circumstàncies que fan que no ens entenguem. Ara bé si es donen més d'una d'aquestes circumstàncies al mateix temps, cosa que crec més que probable, les possibilitats de no entendre'ns son factorial de 9 (crec que eren les permutacions, no ho recordo bé de les classes de combinatòria), o sigui 362880!!! En total, en el cas que aquest missatge tingués raó, hi ha 362881 possibilitats de comunicació. Aquest 1 final és la comunicació que sorteja tots els 9 obstacles. Estadísticament un 0,00027% de la nostra comunicació seria correcta. Evidentment no espero que això que acabo d'escriure caigui dins aquest minso percentatge.

M'agraden els diàlegs per a besucs... sempre que siguin besucs poetes!

La comunicació és un gran tema. Distingeixo tres tipus d'interrelació humana que catalogo com a comunicació: a) La comunicació "passa'm la sal", que és quan enviem un missatge verbal difícilment equívoc que bé es podria substituir per un crit o un gest. Simple i directe. b) la comunicació conceptual, que és quan ens expliquem el que pensem, sentim, anhelem,... aquesta comunicació per a mi, és impossible. Ho intentem, ens hi esforcem, però només aconseguim aproximacions impossibles de comprovar. De fet no té cap importància saber si l'altre l'ha rebut perquè el principal objectiu és sentir-nos a nosaltres mateixos, aclarir-nos mentalment i reafirmar-nos en el que pensem o fer canvis subtils per a equilibrar-nos.

El tercer tipus de relació que considero comunicació és el que podríem anomenar "diàleg de besucs", una expressió que ve d'una secció que A. Matias Guiu, un humorista que publicava a la revista TBO, escrivia amb un estil ben original. En aquells diàlegs, cada interlocutor anava a la seva bola i no importava el que l'altre contestava. Per exemple: -Bon dia -Bona nit -He menjat pèsols -Sí, la lluna és plena, etc...

Analitzem un moment aquest tipus de conversa. L'element més important és la manca de lògica. Les interlocucions no tenen continuïtat coherent perquè cada informació és una unitat en ella mateixa i no pretén construir discursos, cadenes lògiques ni arguments. Són informacions tancades en elles mateixes,

completes, brindades a la consideració de l'altre sense que s'espera una resposta o una rèplica. Un cop escoltat, no ho jutges, no ho contradigueu, no qüestioneu. Simplement escoltes, en presència consciència, ho deixes caure dins teu... i un cop assimilat o rebutjat (que això no importa) dius la teua unitat comunicativa. L'altre farà el mateix. No ho contestarà, no preguntarà... Direu que és una relació estranya... Doncs bé, jo la trobo ben interessant. Us explico per què.

Doncs perquè ens permet anar més enllà de la impossible comunicació conceptual. Recordem que aquesta comunicació exigeix un acord respecte a les lleis de la lògica i la coherència i també un consens respecte al significat exacte de les paraules i a la validesa de les premisses. Massa feina per a que ens la plantejem ja que el que volem és expressar-nos. No importa si l'altre entén, importa que jo m'aclareixi dins meu. Com que aquests consens i acords no hi són, la comunicació esdevé impossible com he dit. Per poc que ens hi fixem, no costa arribar a aquesta constatació i això sol resultar força depriment. Per això el diàleg per a besucs és el pas que ens permet superar aquest escull.

El diàleg per a besucs parteix de l'acord que no ens volem entendre, només volem dir-nos coses a la manera dels artistes que ofereixen les seves obres d'art a la interpretació i sensibilitat de l'espectador i no espera que la gent l'entengui com ell ni s'enfada quan això no passa (que és quasi sempre) De fet l'artista està content de què tothom entengui el que vulgui. I això és el que fa el poeta. Escriu, aboca i evoca i provoca... l'olor es commou o resta indiferent, interpreta, sintonitza, o escolta una cadència o es penja d'una imatge... què importa! Això és el que fa un interlocutor en un diàleg de besucs: escolta i deixa que les coses li calin. No vol entendre, contradir, preguntar... només escolta i després parla... sense coherència, sense estructura, sense argument. Aquesta pot ser una conversa molt íntima, fecunda, emotiva i trasbalsadora. Una via de comunicació entre les ànimes i no entre les ments. Un punt i un pont de contacte entre els nostres universos íntims. Clar que perquè el diàleg de besucs sigui profitós ha de ser entre poetes, no pot ser entre persones que no tenen res a dir.

Perquè conec persones que parlen així creient que conversen. Es fan companyia intercanviant-se sorolls que només entenen ells i l'aparença de comprensió (insinuada per la presència física d'un oient) els estimula a seguir dient coses que només ells -i a vegades ni ells- escolten. De fet no és estrany veure persones parlant amb el seu gos pel carrer o contestant i interpellant a la tele o a la ràdio.

Busqueu-vos un besuc poeta i podreu saltar per damunt la tàpia de la comunicació conceptual. I poseu aigua destil·lada a la planxa... -Bona nit.

A quantes persones has tocat avui?

A quantes persones has tocat avui? I d'aquestes, quantes són noves? Segurament poques i potser si són moltes serà per un imperatiu professional o practicant un ritual social estandarditzat.

El fet és que ens toquem molt poc. La distància de seguretat és rígida, l'aïllament dèrmic quasi invulnerable i tot convida a viure tancats a la nostra pell. És una situació que tenim com a normal però que ens podem plantejar si és convenient o necessària.

De fet els animals es toquen molt i els nens petits també sense que hi hagi cap problema. A mida que creixem, el contacte físic està cada cop més regulat i és molt susceptible d'interpretacions no sempre ben intencionades. Si algú toca molt, ràpidament se l'assenyala. Hi ha, evidentment, un component que intoxica el contacte físic: tocar la pell i el cos de l'altre sense funcionalitat pràctica ha esdevingut una exclusiva de la relació eròtica entre adults.

Això ha desterrat el contacte a través del tacte entre persones que poden tenir perfectament contacte verbal (auditiu) i visual. I potser això és necessari però en tot cas és una limitació gran.

El tacte pot aportar una informació profunda, subtil, global i amorosa que altres sentits no poden oferir. Al mateix temps també pot ofendre, agredir i menystenir si es produeix de forma poc respectuosa.

Si ens toquéssim més ens entendríem més. Molts malentesos que apareixen amb el llenguatge verbal podrien ser superats pel tacte. Caldria, és clar, que els codis fossin uns altres i que poguéssim explorar amb llibertat i sense prejudicis el tacte. Cal molta maduresa, respecte i valentia.

Amb el tacte podria passar el que passa amb altres nivells de comunicació. Si una de les dues persones no el vol, cal evitar-lo; com passa amb la relació oral o amb l'amistat en general.

I caldria desvincular el contacte físic de situacions estandarditzades com poden ser les normes de cortesia, els massatges, els jocs o exercicis terapèutics, els jocs lúdics... hauria de ser una expressió espontània i sincera d'acostament a l'altre. Estic segur que aquesta obertura a una dimensió de contacte humà ens donaria moltes satisfaccions.

A la pel·lícula de Sorrentino "La giovinezza" (Youth, La joventut) hi ha un personatge enigmàtic, secundari, suggeridor... És una jove massatgista amb aparell d'ortodòncia i amant de ballar seguint els ritmes proposats per una Wii. A mesura que la vas veient la vas trobant més atractiva... Manté amb el protagonista, a qui està fent un massatge, aquesta conversa:

-Massatgista: Li faré un massatge diferent perquè està estressat. Bé, per ser exactes vostè no està estressat. Està emocionat.

-Fred: Ho entén tot amb les seves mans, no?

-Massatgista: Podem entendre-ho tot tocant-ho. Qui sap per què les persones tenim tanta por a tocar-nos?

-Fred: Potser és perquè té alguna cosa a veure amb el plaer.

-Massatgista: Aquesta és una altra bona raó per tocar-se en lloc de parlar.

-Fred: No li agrada parlar?

-Massatgista: Mai no tinc res a dir.

Això!

És absurd voler entendre el significat de les paraules buscant el significat de les seves lletres.

La part i el tot. Quina relació mantenen? Certament que el tot és més que les parts. El tot és la suma de les parts més la informació que les connecta més, en alguns casos, una qualitat emergent que no s'explica per cap dels elements anteriors.

Pot semblar estrany o sorprenent, però així és com funciona l'evolució fins allà on sabem. Sembla que la matèria més elemental, considerada en la seva dimensió atòmica i molecular, pot ser combinada d'una manera determinada per a què formi vida, una qualitat emergent que no s'explica per cap dels àtoms ni de les molècules.

Què és la vida en relació a la matèria? Un enigma, una qualitat emergent que no pot ser explicada per la matèria mateixa. La vida evoluciona i es recombina de forma que dona lloc a la consciència. La consciència, entesa com allò que perden els éssers vius quan queden inconscients, és inexplicable amb els mecanismes de la vida.

I la consciència, quan assoleix un grau prou evolucionat dona lloc a l'autoconsciència, una qualitat emergent que tampoc pot ser entesa analitzant els mecanismes de la consciència. (1)

Quina importància té això? Doncs per a mi una de cabdal. Ens situa en una posició investigadora a 180º del que és habitual. Normalment, quan volem entendre alguna cosa analitzem les parts i veiem quina és la seva aportació al tot. Així treballen les ciències clàssiques i han aconseguit amb aquest mètode grans progressos.

Amb tot, moltes coses són incomprendibles si no fem el camí oposat. No busquem la causa del tot en les parts sinó que busquem la causa del tot en un altre tot superior. És a dir, col·loquem la totalitat en la posició de part i així podem intuir altres vies explicatives.

Aquest enfocament essencialment sistèmic i que en biologia s'associa al vitalisme i a l'organicisme en contraposició al mecanicisme, postula la comprensió dels éssers vius des d'un enfocament exterior, des de camps energètics o impulsos forans que regulen les funcions. De la mateixa manera que els camps magnètics, per exemple, ordenen la disposició de llimadures de ferro en línies de camp.

Així doncs, segons la teoria dels camps mòrfics o de la causació formativa que estudien científics com Sheldrake, la matèria és energia regida per lleis de camps, per informació no energètica sinó pertanyent a una altra dimensió. Una dimensió encara desconeguda que només intuïm i que potser alguns identifiquen amb paraules com "esperit", "divinitat" o "destí còsmic".

En qualsevol cas, aquesta hipòtesi ens porta a abandonar la recerca del tot en l'anàlisi de les parts i ens empeny a un territori desconegut i enigmàtic pel que cal transitar abandonant els prejudicis sobre la mística com a element d'interpretació científic però sense desenganxar els peus del planeta terra.

(1) Tot això ho explica molt bé Schumacher al seu llibre "Guía para perplejos"

INCOMUNICACIÓ HUMANA

El nostre estat natural és la incomunicació. Assumir el solipsisme és un repte inhumà. Llançats al mar de l'existència, la incomunicació esdevé l'última realitat que et permet créixer i avançar en la saviesa. Primer, però hauràs de desesperar de la comunicació. Només llavors podràs accedir a la unió, un lloc on la comunicació no hi pinta res.

Possiblement l'única cosa que tenim en comú tu i jo és que sortim en aquesta frase.

Sovint posar-nos d'acord no és més que substituir un malentès per un altre de més subtil.

Quan jo dic "llebre" tu entens "gat". Per això quan vull que sentis "gat" he de dir "llebre".

Els micos expliquen als búfals com aprimar-se: menys pastar pel prat i menjar herba i més saltironejar pels arbres menjant fruites i fulles.

I tants temes dels que mai no parlarem... afortunadament!!!

En ilíc (llengua antiga del Líban) "bon dia" es diu "keguapa". Quan vaig saludar una noia lletja el meu company va dir: "ets un mentider!"

*Penso *****. Visualitzo 7. Dic "set"... i va i em porta un vas d'aigua!*

Hi ha menys distància entre un cuc i un ximpanzé que entre jo i el meu veí.

L'única forma d'entesa profunda que concebo és la bogeria compatible

Només hi ha dues ocasions en les que pots ser mal interpretat: quan parles i quan calles

No t'entens amb ningú. El que passa és que encara no ho saps...

Si ens entenguéssim realment estaríem sempre d'acord.

Qualsevol conflicte entre persones que s'estimen és sempre un malentès. I si no ho és, és que no s'estimen.

S'apunta a una acadèmia per a aprendre la seva pròpia llengua materna després de descobrir que no s'entén ni amb la seva mare.

Parlis del que parlis, sempre parles de tu.

Sempre parlem de nosaltres mateixos. No podem parlar de res més perquè només tenim accés a nosaltres mateixos. La realitat, entesa com allò que existeix al marge de la nostra percepció, no existeix. I no pot existir per definició. Allò que no podem percebre... no ho podem percebre! Perdoneu l'obvietat però aquí és necessària.

Tot el que veiem o percebem no és la realitat directa sinó una interpretació que fem, un resultat d'una elaboració. Tot ho veiem filtrat per les nostres creences, experiències prèvies, necessitats, desviacions funcionals,... Les nostres visions no són objectives, sinó subjectives. I això passa perquè no som objectes, sinó subjectes!

I tot això per a arribar al que ja sabem tots i és que "tot és del color del vidre amb què es mira". I el vidre de la nostra ullera el portem incorporat i és el nostre propi ull. No el podem treure i si el traiem, ja no podem veure.

O sigui que existeix el meu París, octubre, ahir... i tu tens el teu París, el teu octubre, el teu ahir... i encara que ens sembli que coincidim perquè hi donem el mateix nom i no ens contradim en certs aspectes, creure que ho compartim és tan ingenu com creure que tots els llibres diuen el mateix perquè tenen lletres i paper.

Quan jo dic "el rei ha abdicat" dic moltes coses. "Rei" té una connotació especial per a mi, una càrrega ideològica i emocional que el diferencia del teu "rei". I el mateix passa amb la resta de paraules de la frase, i amb la frase sencera...

I si això passa en una frase declarativa senzilla, imagina què pot passar quan parlem d'opinions, creences, judicis... Sempre hauríem de dir "Jo penso...", "jo sé...", "jo veig..." "jo..." però com que seria molt pesat, no ho fem. El pitjor però és que no ho fem perquè estem convençuts de què no parlem de nosaltres sinó de la realitat. I aquí hi ha la trampa. No hi ha realitat, només la teva idea de la realitat. Parles només de la teva idea, de tu.

Aquesta idea sembla molt radical i el seu maximalisme impedeix acostar-nos-hi amb atenció. Tenim unes premisses prèvies que condicionen el que pensem. Creiem estar en un univers del que formem part. Creiem que som diferents d'aquest univers i ens hi relacionem. Creiem que tenim accés a una part d'aquest univers. Creiem que aquesta informació que tenim de l'univers és compartida amb altres

humans que creiem que tenen una existència com la nostra. Clar, si totes aquestes premisses fossin vertaderes, la conclusió hauria de ser que quan parlem de París, parlem de París i no de mi.

Jo plantejo la possibilitat de què les premisses no siguin vertaderes. Potser les premisses són: Jo sóc tota la consciència. Tot el que conec, penso, sento... són objectes de la consciència. Només puc parlar d'aquests objectes de la consciència. Sempre parlo del mateix, del que consciencio. Amb aquestes premisses, la conclusió és "sempre parlo de mi".

Les premisses que apunto al paràgraf anterior no són arbitràries ni inventades. Són premisses fruit d'un treball de recerca guiat per filòsofs, pensadors, místics, savis, poetes, científics... de tots els temps. No sempre persones ortodoxes o acceptades per la seva societat, però sempre persones coherents, lliures i que et conviden a experimentar-ho, a pensar-ho a veure-ho!

No és un tema senzill perquè apunta al cor mateix de la veritat que és el coneixement d'un mateix i també perquè qüestiona una de les premisses que tenim més arrelades: l'existència d'un jo que viu en un món i s'hi relaciona. Un tema, en definitiva que tracta de... mi.

A -Jo vull això... B -Jo no! A -Jo tampoc!

"A mi m'agradava fer això perquè donava per descomptat que a tu també t'agradava... Ara que he sabut que a tu no t'agrada, a mi m'ha deixat d'agradar... No sé com dir-t'ho, em sembla normal. No sé si acabo d'entendre que t'enfadis..."

I és que en les relacions humanes tant pot passar que vulguem influenciar els altres per fer-los canviar les seves decisions com que vulguem que les nostres preferències no influèncin en les seves decisions.

Són dues situacions que poden portar conflictes. En el primer cas, potser el més clàssic, tenim diverses maneres d'intentar "moure" la voluntat de l'altre. Des de la simple i directe petició ("Sisplau, fes això per mi") a la més sofisticada i subtil indirecta passant per tota una gamma de missatges entre la súplica i l'amenaça. El que es desplega aquí és la capacitat de seducció, de convicció, d'argumentació o d'empatia.

L'altre cas és menys freqüent però sovint més polèmic. Volem que les nostres opcions no influèncin l'altre perquè ens sentim d'alguna manera responsables o culpables d'haver frustrat alguna cosa que ens ha manifestat com a satisfactòria.

Si un diu per exemple que vol estar sol i l'altre li comenta que ara justament tenia moltes ganes de parlar, tenim un conflicte potencial. Es pot resoldre no fent cas directament a la demanda i restant sol. Es pot resoldre renunciant a la teva solitud i fent companyia a l'altre o es pot resoldre amb la mútua comprensió de les necessitats dels dos i fent una estona de conversa i una estona de solitud.

Sembla evident que aquesta tercera opció és la més convenient i madura, però no sempre és possible. A vegades convé un pacte.

I a vegades sorgeix la polèmica en la segona opció. "Jo renuncio a la meua solitud per donar-te conversa."

-Ah, no, no... què va! Tu vols estar sol. Ho has dit. Doncs res, ja m'aguanto...

-No, què va! Ara em ve de gust xerrar una estona.

-Però si acabes de dir clarament que volies estar sol! No m'enganyis... No necessito que em salvís.

-És cert, volia estar sol però quan he sabut que volies conversa m'han entrat ganes de tenir-la...

-No, no...

I així fins a l'infinit. O fins que trobem la via a la negociació o a la confluència. En tot cas només volia acabar dient que em sembla lògica la postura del que canvia les seves preferències en conèixer la dels altres. De fet les nostres preferències sempre es basen en diferents factors. Què té d'estrany que els gustos o preferències del nostre company ens influenciïn amb força? És el més normal.

-Crec en Déu! - Jo també! -Ah!, Doncs jo no...

És difícil entendre'ns, sobretot quan es tracta d'idees, sentiments, opinions... Les paraules, tot i ser un gran instrument tenen els seus límits. Per això moltes vegades em trobo parlant amb persones que diuen estar d'acord amb mi i jo veig que no compartim en absolut les idees de les que parlem.

Crec en la llibertat, però caldria dir quina llibertat. Crec en la igualtat de l'home i la dona però també segur que la meua interpretació no és la mateixa que la d'algú que també hi creu. Crec en el treball en equip... a la meua manera! Crec en la democràcia però no en aquesta que tenim ara. Crec en l'amor però entès com a coneixement, no com a afecte... i així podria anar esmentant tot el meu repertori de creences.

Un exercici que podries fet també tu i segurament t'emportaries una sorpresa si és que no ho has experimentat encara.

Què ens diu això? Dons al meu entendre aquest fet ens impel·leix a fixar-nos més en el que la gent fa que en el que la gent diu. Les paraules uneixen però també separen molt.

Creiem que les paraules tenen el poder de crear una realitat que podem compartir però temo que això és fruit d'un excés d'optimisme. Les paraules intenten transmetre la nostra vivència i ho fan d'una manera molt general i burda. Simplifiquen, usen significats particulars, estructuraren de forma subjectiva i al final, el que acaben dient, s'assembla poc al que vivim.

Per això, deixa'm estar amb tu una estona i ens estalviarem temps, paraules i confusions.

EL LENGUATGE ÉS CREACIÓ

El llenguatge crea la realitat. Creiem que el llenguatge reproduïx el que existeix però en realitat ho crea. Només podem veure allò que té una paraula per a ser designat. D'aquesta manera, aprenem a veure quan aprenem a parlar.

Cada paraula que pronunciem es una pinzellada en el quadre de la realitat que creem.

És veritat que la paraula "foc" no crema. Però també és veritat que el foc sense la paraula no existiria

Ecoltem bé què expliquem als altres perquè això és el que més necessitem aprendre.

La paraula és el llenguatge de programació de la teua realitat.

Estima i fes el que vulguis, va dir Agustí d'Hipona. El que no va dir es que si fas alguna cosa que no li agrada dirà que no estimes!

Donat que el llenguatge és essencialment ambigu, fer un ús ambigu del llenguatge en sembla la forma més exacta d'emprar-lo.

Si tu ho veus verd i ell groc, si vols que t'entengui, explica-li blau

La veritat, com el menjar, s'ha de seleccionar, preparar i servir pensant en qui l'ha de rebre.

Quan diem la veritat, normalment ho fem pensat en nosaltres, en la nostra realitat, la nostra veritat, i donem per descomptat que és la de tots. Aquesta és una premissa falsa perquè no tots tenim la mateixa realitat i per tant no tots tenim la mateixa veritat quan ens referim a aspectes considerats des de la consciència ordinària (c2) Això porta no pocs malentesos.

Com que partim de la suposició que la realitat i la veritat són una i nosaltres els seus fidels intèrprets, tendim a considerar als que no coincideixen amb nosaltres com a equivocats. Per això els expliquem la veritat i si no l'entenen insistim. I si un cop fet ells persisteixen en l'error pot ser que els considerem mentiders.

Sí, ja que sé que molt sovint i col·loquialment admetem que tots tenim la nostra veritat, però no ho creiem sincerament. És una forma amable i socialment acceptada de respectar-nos o protegir-nos de les baralles continuades. En el fons molts creuen que la veritat és la seva.

La consciència ordinària és un estat enganyós, una construcció de la ment que fabrica les realitats a partir de les nostres conveniències, els nostres conceptes personals i culturals, la nostra història i els costums heretats. És aquí on la veritat és relativa ja que sempre es refereix a un context. Sempre hauríem de dir: "Si això és així, així i així, allò és d'aquesta manera". Concretant, "2+2=4" és veritat només si "2" vol dir "dos", "4" vol dir "quatre", "+" vol dir "suma" i "=" vol dir "igual a". Si algú té les mateixes premisses excepte una, per exemple que "+" vols dir "resta", aleshores la frase és mentida.

Passa sovint que són tantes les premisses que hi ha darrera una frase senzilla que no podem (ni volem) fiabilitzar-les i aleshores passem hores discutint sobre la conclusió quan el malentès està en una de les suposicions prèvies. Si aquí ens obsessionem en la nostra raó, l'altre mai podrà estar d'acord amb nosaltres perquè per a ell no té cap lògica el nostre raonament.

Passa també que a vegades veiem i sabem les premisses en què no coincidim. Intentem canviar-les o discutir-les i per això sovint les converses es desvien a altres qüestions. Si no podem superar aquesta distància la comunicació de la veritat esdevé impossible. Què podem fer aleshores? Doncs la solució podria ser ajustar-nos al seu paradigma, al seu món i fer una traducció del que nosaltres creiem en els termes del seu propi univers conceptual. Això ho fem automàticament amb els nens petits quan hem d'explicar coses que no poden entendre. Diem que el sol se'n va a dormir i no ens sentim mentiders tot i que és un disbarat i ho sabem. Em pregunto per què no fem el mateix en tots els altres casos.

Per què ajustem el llenguatge i les veritats a la capacitat dels nens i no ho fem amb persones que tenen altra mentalitat, circumstància, conviccions, nivell evolutiu, idees, codis morals, ...?

Doncs perquè entre adults creiem que compartim molt i això no és cert. Compartim poc i si tu vols fer-te entendre hauràs de canviar el discurs en funció de la persona a qui t'adreces tot seleccionant el que dius i el que no, la forma de dir-ho, les paraules i el moment encara que un oient que et senti les diferents

versions de la veritat et titllarà de mentider. Difícil, sí, però necessari. No fer-ho implica considerar-se en possessió de la veritat única i exigir que els altres s'hi ajustin. Una pretensió simptomàtica!

Si ho veus verd i ell ho veu groc, només quan sobreposis el blau (que no és com tu ho veus o la teva veritat sinó una versió ajustada a la circumstància) ho podrà veure com tu. I ara tu tries: prefereixes ser entès sense dir la "veritat" o dir la "veritat" encara que no t'entenguin?

LLENGUATGE COM A APARENÇA DE COMUNICACIÓ

El llenguatge s'assembla molt a la comunicació verbal però no ho és. La comunicació és impossible, o sigui que l'objectiu del llenguatge en quant a mitjà de comunicació és absurd. Amb tot, el llenguatge aconsegueix una aproximació a l'entesa i, per poca que sigui, ja ens dona la convicció que és màxima.

*El que començà en dona bella acabà en peix. Fins aquí una tonteria. En saber que ho va dir
Horaci esdevé interessant.*

L'únic missatge que pot ser realment comunicat és "passa'm la sal"

*Un idioma necessita com a mínim dues paraules i una d'elles ha de ser necessàriament la
paraula "malentès".*

No parlis si no és per dir alguna cosa.

*Hi ha un parlar que no diu res. Són sorollets amistosos que tapen la incapacitat de restar en
el silenci o en la buidor.*

No és el que has dit. És el que he entès.

*La maledicció de Babel no va ser que tots parlessin llengües diferents sinó que tots seguissin
parlant la mateixa i no s'entenguessin.*

Com més vulguis que se t'entengui més hauràs de callar

*Som presoners a la presó del llenguatge, deia Nietzsche. L'experiència directa no és la
llibertat; només és una altra presó.*

Aquesta piulada no diu res (sobre els límits del llenguatge)

L'aigua diu que entén la pedra perquè nota el "xof" que fa aquesta quan hi cau.

La nota, la sent, percep alteracions en la seva superfície... però l'entén? Pot entendre l'aigua el llenguatge de la pedra? Per a mi no ho pot fer. No ho pot fer més enllà de saber la seva existència, notar alguna qualitat compatible, atribuir un significat i assignar una intencionalitat.

I és que per a mi, aquesta és la relació que mantenim els humans. En un nivell superficial la comunicació funciona perquè els missatges que poden ser substituïts per un gest o un crit, (molts d'ells transcrits verbalment amb frases simples del tipus "passa'm la sal") diem que són entesos quan aconseguim el que ens proposem. Són missatges funcionals immediats.

Una altra cosa és la comunicació profunda, la que intenta connectar i compartir les emocions, vivències, pensaments... Aquesta comunicació per a mi és impossible tot i que tots ens empenyem en afirmar que existeix. Així ens permetem mantenir llargues converses, xerrades, escriure llibres... per tal d'explicar-nos a nosaltres mateixos el que pensem o sentim mentre l'altre ens escolta o llegeix creient entendre'ns.

I és que, com l'aigua quan entén la pedra, quan algú ens explica una cosa profunda, nosaltres només podem certificar la seva existència (cosa que sovint és l'únic benefici que espera rebre l'emissor). Amb sort podrem també traduir les paraules que sentim segons els nostres propis significats i així intuir una comprensió global. Aquest pas és molt complex perquè les paraules tenen una dimensió comunitària superficial i una de personal profunda tenyida de les emocions i els camps conceptuals on ha nascut i crescut dins nostre. Aquest context que és absolutament intransferible atorga en gran percentatge el significat profund de la paraula. En darrer terme, cada comprensió és una interpretació. Perquè què entendrà la pedra quan l'aigua digui "t'accepto"? L'aigua és fluïda, accepta la pedra adaptant-se, obrint-li pas, embolcallant-la. La pedra no sap què és això i haurà de traduir la fluïdesa al llenguatge lític i dirà "sí, t'entenc!" però en realitat una pedra no pot entendre la líquidació; potser conceptualitzarà contacte o fregament...

I finalment no podrem sinó atribuir una intenció a la comunicació, un "per a què" se'ns diu allò. Això és encara molt més complex i no depèn ja ni dels significats relatius de les paraules sinó de les interpretacions dels contextos.

El resultat final de la comunicació no superficial és un intercanvi d'ímputs amb construccions de significat personals impossibles de fiabilitzar. Quan creiem entendre l'altre, sovint és a través del malentès. El malentès és pitjor que la incomprensió perquè la incomprensió ens diu "no m'arriba el que em llances" mentre que el malentès diu "m'ha arribat el teu menyspreu" quan tu ho has enviat amb la millor intenció.

No pots dir que has dit una cosa si l'altre no l'ha sentit. I no la pot sentir si no està preparat per sentir-la.

"Jo ja li he dit" se sent a dir a vegades. I amb això es vol significar que la cosa ja ha estat dita. Amb tot, el fet de dir o de comunicar alguna cosa implica dos actors: el que emet i el que rep el missatge. No hi ha comunicació sense una de les dues parts.

No podem dir doncs que hem dit una cosa si l'altre no l'ha sentit. Això pot ser molt clar si l'altre no l'ha sentit físicament. Per exemple si l'he trucat però ell no ha despenjat el telèfon, o si li dic en un idioma que no coneix o si li dic en un to de veu que no pot copsar, o si li envio una carta i ell no la rep o no l'obre... Seria ridícul que en cap d'aquests cassos algú digués que pel fet de trucar, parlar en xinès, xiuxiuejar en el soroll o enviar una carta ja s'ha comunicat! Per bé que t'hagis expressat, sense la comprensió no hi ha comunicació.

Doncs aquest fet que sembla tan evident s'obvia quan el que impedeix la comunicació és que el receptor, tot i rebre el missatge no l'entén.

Pensem en el cas que expliquem a un nen una teoria complexa. O que comuniquem fets que pertanyen a un món personal al que l'altre no hi té accés. Aquests dos casos són els més freqüents d'incomunicació entre persones sense que en siguin conscients.

Sovint pensem que pel sol fet d'haver-nos expressat l'altre ha d'haver entès. Això és un error. Hi ha molt poca comunicació al meu entendre perquè sempre parlem des d'un univers personal amb uns significats i connotacions que l'altre desconeix encara que pertanyi a la mateixa cultura i parli el mateix idioma.

No és senzilla la comunicació entre persones més enllà d'ordres o instruccions simples que es puguin constatar. Fins i tot quan l'altre ens diu honestament que ens ha entès, preval en mi un recel molt raonable que em fa dubtar del que realment ha entès.

I em passa això perquè tinc l'experiència freqüent de no haver sigut entès i de no entendre els altres. Un dels factors principals de la incomprensió és que el receptor no està preparat per sentir el que li vols dir. O bé perquè no té la informació prèvia necessària, o perquè allò que li dius li qüestiona aspectes vitals que no pot assumir, o perquè el seu nivell d'evolució no és el mateix que el teu i no pot transferir els significats a la seva realitat,... el cas és que allò que has dit, no ho has dit.

A vegades només podem aspirar a entendre per què no ens podem entendre

És molt difícil entendre'ns. Afortunadament, la major part del temps que compartim amb els altres en tenim prou amb respectar-nos, tolerar-nos, aguantar-nos o simplement conviure plegats sense necessitat d'haver-nos d'entendre.

Quan parlem d'algun tema que ens importa, poden i solen sortir desavinences. Hi ha la creença generalitzada que, parlant, la gent s'entén. No hi estic d'acord. Poder sí que ens podem entendre si el que volem és simplement que ens passin la sal i ho fem demanant-ho, però si el que volem és ser compresos en la nostra vivència respecte algun tema complex, les possibilitats d'entesa s'acosten a zero.

Quan un tema ens importa i té una forta càrrega emocional, les possibilitats encara disminueixen. Tancats en la nostra visió del món i parapetats tot protegint les nostres emocions, llancem al camp de debat arguments a mansalva amb l'ànim d'obtenir la victòria de la raó.

El cas és, però, que això quasi mai no succeeix. Un debat entre dues persones que opinen diferent sobre el dret d'autodeterminació de Catalunya, sobre el patriarcat, sobre el liberalisme, la importància del subconscient o la dimensió psicològica de l'espiritualitat, per dir uns temes, té poques possibilitats de reeixir en un consens. Sobretot si els interlocutors estan implicats personalment i emocionalment en el tema.

Per això sovint penso que els debats apassionats, com els que veiem a les tertúlies televisives no serveix per a gaire res més que per a oferir un espectacle. No hi ha possibilitat real de canvi perquè les postures estan preses i perquè si abans de començar es preguntes als participants: "estàs disposat a admetre que en acabar aquest debat pensaràs com els teus adversaris?" la resposta sincera seria un no rotund per part de tots.

I és que, segurament, és així. No som tan flexibles en la nostra comprensió de les coses. Per això penso que l'objectiu més intel·ligent al que poden aspirar dues persones que debaten sobre un tema que els apassiona i respecte al qual tenen postures contràries, és el d'arribar a saber per què no es poden entendre.

Si fessin el treball pacient i rigorós d'esbrinar-ho, trobarien segurament 3 fonts d'incomprensió o malentès. El primer, el més senzill de resoldre i el més freqüent, és el malentès en el lèxic, en el significat de les paraules. Fem servir les mateixes paraules (significants) per a conceptes (significats) diferents. Un diu democràcia i entén una cosa i l'altre n'entén una altra. Caldria descobrir aquest fet i unificar la terminologia. Fàcil de fer i molt difícil que es faci.

La segona font d'incomprensió està en el nivell de les formulacions de les idees. Les dues persones poden tenir idees diferents sobre una mateixa qüestió. Per exemple un pot creure que tots els homes som lliures i un altre que no. Un pot afirmar que l'amor és més important que el diner i l'altre, no. Bé, no hi ha cap problema en això, en principi. El que costa és arribar a identificar que tenim aquesta divergència ideològica. Sovint se'ns passa per alt i anem defensant coses des de les nostres premisses de valor sense adonar-nos que l'altre raona des d'unes altres. Si assumíssim els principis que l'altre té, podríem estar d'acord en les seves conclusions.

Per exemple, podem discutir sobre si el govern de Catalunya ha fet bé o no convocant un referèndum d'autodeterminació. Hi pot haver arguments vàlids a favor i en contra però no ens entendrem fins que no arribem a veure en quin punt diferim. Es tracta només d'això, de tenir clar el punt exacte de no entesa que fa que no coincidim. Es tracta de cartografiar la nostra relació conceptual fins a identificar les zones que no compartim. Potser l'argumentari ens ha dut a un punt en què un diu que sí es pot saltar la constitució quan hi ha una situació d'injustícia i l'altre diu que no perquè la constitució és precisament la plasmació d'aquesta justícia, consensuada pel poble.

Bé, doncs estem aquí. Important saber-ho. Ens podem quedar aquí. No cal seguir insistint. Podem dir: "Clar, si jo cregués que la injustícia és un motiu per saltar-se la constitució, podria estar d'acord amb tu en què està bé haver fet el referèndum." I l'altre dirà: "Clar, si jo cregués que la constitució és la plasmació de la justícia, estaria d'acord amb tu en què està malament fer un referèndum que la constitució no permet"

El debat podria aprofundir més i veure què hi entenem per justícia. Es reproduiria el procés. Avançaríem poc a poc i amb racionalitat. Potser no arribaríem a estar d'acord però estaríem d'acord en què no estem d'acord. Aquest és un punt molt important. Aquí ens hem de deixar. No val a pressionar, convèncer o voler captar l'altre. Les persones que volen créixer, quan se les deixa sense pressió i es desactiva l'emoció, troben camins i connexions per a eixamplar-se mentalment.

Hi ha encara un tercer focus de malentesos: la diferent percepció de la realitat. Potser estem d'acord en què la injustícia justifica saltar-se la constitució però no estem d'acord sobre si ara a Catalunya hi ha una situació d'injustícia.

Aquí cal també el treball racional de definir indicadors. Altre cop un treball ardu i profitós però exigent.

Evidentment que poques persones estan disposades a transitar per les vies racionals de l'entesa. Ens agrada molt més el xoc emocional d'idees proclamades de forma espectacular, llançades com cops de puny en una baralla que sembla una boxa verbal on el que menys importa és el rigor dels arguments. Això no només ens evita l'entesa sinó que frena el creixement, desprestigia la raó com a eina d'eficàcia i envia la recerca de la veritat als xous mediàtics o als crits de taverna.

Entenem el que volem entendre. (O el que podem entendre)

En diverses ocasions he comentat en aquest blog que la comunicació és molt complicada i a vegades em sembla fins i tot impossible.

En aquesta entrada voldria comentar l'experiència que he tingut amb un tuit que he escrit al meu blog. El tuit en qüestió diu: "Si tant dret tens tu a posar llaços com jo a treure'ls; si tant dret tens tu a exercir els teus drets com jo a negar-te'ls... aleshores tant dret tens tu a la vida com jo a matar-te."

Tot i que em vaig afanyar a fer un altre tuit aclarint-ho(1) no he aconseguit fer-me entendre.

No pensava que causés tant enrenou però entenc que potser m'he posat amb un tema molt delicat (llibertat d'expressió) i he citat el "dret a matar" que, tot i que figura en el raonament com la bogeria més absurda, no ha evitat tota mena de malentesos.

Vagi d'entrada el meu penediment per la poca traça i les meves disculpes per a tothom que s'hagi sentit ofès. No era en absolut la meva intenció.

El que va motivar el meu raonament van ser les declaracions de la Fiscal General de l'Estat (Maria José Segarra) que va assegurar: "no hay delito alguno ni en quitar ni en poner" llaços a la via pública i considera que ambdues pràctiques "forman parte de la libertad de expresión".

Això a mi em resulta incompreensible perquè si algú té un dret, no pot existir el dret a reprimir-lo. És com si diguéssim que tinc dret a la propietat però el lladre també té dret al robatori. O que jo tinc el dret a la sanitat però el metge també té el dret a no atendre'm.

La idea central era doncs mostrar la incoherència que jo veia en aquelles declaracions i la manera de fer-ho era portant l'argument a l'absurd aplicant-lo en el cas més greu de tots els drets: el dret a la vida. Si hi hagués un principi de justícia que considerés que no hi ha cap delictes en exercir o privar d'un dret perquè ambdues pràctiques formen part de la llibertat d'acció (parafraçant la Fiscal General), això voldria dir que no hi hauria cap delictes en mantenir o treure la vida a algú. L'argument portat a aquest extrem es mostra ridícul i patèticament absurd que és el que jo volia evidenciar.

Doncs bé, he sigut molt mal entès! M'han acusat de nazi, genocida, tarat, assassí, m'han denunciat al twitter de la Guardia Civil i la Policia Nacional i us en faríeu creus de les bestieses que m'han arribat a dir.

Admeto un cop més que he fracassat en la meva didàctica. Sovint l'aplicava amb els meus alumnes i anava prou bé. Quan em deien, per exemple, "si sóc lliure, tinc dret a fer el que vulgui", jo els portava l'argument a l'extrem dient coses com "així pots agafar tot el que t'agradi?" o "pots tractar tothom com et vingui de gust?" i els feia veure l'absurd o la impossibilitat de justificar el seu enunciat inicial. Doncs en aquest cas no ha funcionat i prou que ho lamento perquè veig molta gent ofesa i de cap manera no era aquest el meu objectiu. Volia provocar, sí, però no pas ofendre.

M'he sentit incomprès en tres aspectes:

En el **tema**: Tot i que començo parlant de llaços, el tema és la defensa dels drets fonamentals. I ho faig aquí intentant negar la possibilitat que existeixi el "contra-dret" o el dret a anar en contra dels drets. Evident que no ho he aconseguit. La majoria dels comentaris parlen dels llaços.

En la **didàctica**: El mètode de la reducció a l'absurd em semblava ben interessant i potent però ha estat un fracàs. Constato també que molta gent no llegeix bé perquè em diuen que defenso la mort dels contraris als llaços(2). Crec que hi ha problemes de comprensió lectora i també de poca atenció ja que faig arguments hipotètics (Si tant dret... aleshores...) i molts no han vist la dimensió condicional de la meva tesi.

També penso que molta gent llegeix o entén el que vol. Segurament això ens passa una mica a tots, però aquí ho he pogut constatar clarament.

En la **forma**: Aquest és l'aspecte més tècnic. Parlem de lògica formal. Molts m'acusen de fer un sil·logisme fal·laç, enganyós, malintencionat, pervers... El que he escrit no és un sil·logisme encara que ho sembli pels tres enunciats. Un sil·logisme és un argument deductiu i jo he fet un raonament molt sintètic que ajunta la inducció i la deducció. Podeu veure el detall a la nota 3.

Això no és important perquè només ho podem veure els que hem fet lògica, però el que és més greu és la incapacitat de veure la condicional del meu raonament. Dic "Si passa A, aleshores B". No se'm pot acusar d'afirmar B! És com si jo dic: "Si comets un crim has d'anar a la presó" i tu m'acuses de voler que et tanquin. En fi, crec que la passió a vegades obnubila la raó. Ens passa a tots i estaria bé asserenar-nos.

El tuit és potser forçat, potser poc clar, potser inadequat, potser poc oportú, potser innecessari o punyent o equívoc... sí, ho admito però la meua intenció era didàctica.

Molta gent no vol il·luminar un tema amb la llum de la raó perquè veuen que no tenen raons i per això passen directament a la passió, el fanatisme i les idees fixes sense fonament racional. Aquest és un perill que tenim tots...

Crec que el terrible còctel de la meua poca traça, la lleugeresa i incapacitat lectora i la necessitat d'interpretar o entendre sempre el que et convé m'ha fet passar per la primera experiència de lapidació a les xarxes.

(1) (Intent d'aclariment) Si fos veritat (que per a mi no ho és) que tant dret té algú a exercir els seus drets com un altre a negar-los-hi... aleshores podríem arribar a l'absurda conclusió (que jo no comparteixo) que tant dret té algú a la vida com algú altre a no respectar-li.

(2) En realitat, una lectura correcta tot i que igualment absurda, veuria que qui podria tenir dret a matar són els arrancallaços i no els posallaços. Si tant dret tens tu (posallaços) a posar llaços com jo (arrancallaços) a treure'ls; si tant dret tens tu (posallaços) a exercir els teus drets com jo (arrancallaços) a negar-te'ls... aleshores tant dret tens tu (posallaços) a la vida com jo (arrancallaços) a matar-te.

(3) La part inductiva (anar dels casos particulars al principi general) ve de la qüestió "per què tant dret té algú a posar un llaç com a treure'l?" (cas particular) Aquí cal buscar el principi general que ho justifiqui i que faci que el cas concret de posar o treure llaços sigui un de tants. Per exemple, si algú vol entrar al cinema amb la seva entrada, quan se li preguntu amb quin dret vol entrar (cas particular), argumentarà el cas general "Les persones amb entrada tenim dret a entrar al cine". En el cas dels llaços, a mi se m'ha acudit que aquest principi general podria ser el segon enunciat del tuit (se'n podrien buscar altres): "tant dret té algú a exercir el seu dret com algú altre a impedir-ho". Si això fos així, estaria justificada la frase de la Fiscal General.

Val. Ara ja tenim la part inductiva construïda: ja tenim un principi general ("tant dret té algú a exercir el seu dret com algú altre a impedir-ho") Ara ve la part deductiva. Què és dedueix d'aquest principi? Doncs que qualsevol dret (a l'habitatge, a la reunió, a la sanitat, a la intimitat, a la nacionalitat... a la vida!) pot ser anul·lat per algú que té el dret a que tu no l'exerceixis. Tens dret a la intimitat però jo tinc dret a que no en tinguis i violo la teua correspondència. Tens dret a l'habitatge però jo tinc dret a que no en tinguis i per tant et tapio la porta de casa teua. Tens dret a la llibertat d'expressió i poses llaços grocs, però jo tinc dret a que no en tinguis i els trec. I ja en l'extrem,... tens dret a la vida, però jo tinc dret a que no tinguis vida i per tant et mato.

EL PODER DEL LLENGUATGE

Si el llenguatge és creador, forçosament té poder. Un poder que molt pocs dominen. Gran part del seu poder prové de la poca exactitud i la de la mínima comunicació que aporta. El seu valor relatiu, la seva capacitat evocadora i la tendència humana a sentir el que vol sentir, fan d'ell un instrument molt poc exacte però molt adaptable a totes les situacions. El llenguatge pretén dir una cosa, però sempre en pots interpretar una altra.

L'arma més destructiva i cruel tant a escala personal com social és el llenguatge

L'eina més poderosa i creativa tant a nivell personal com social és el llenguatge

Hi ha paraules que són vertaderes pronunciades en veu baixa i falses en veu alta.

En aquests dies d'escriptura intensa, la ploma és el sismògraf de l'ànima.

Si l'art és una mentida que revela la veritat, com deia Picasso, el llenguatge és art!

Què importa més: què es diu o qui ho diu?

"¿Ustedes lo han hecho? Les miras a los ojos, aunque sea una foto, no importa que estén vivos o muertos, aún puedes leerlos. Y ¿sabes qué se ve? Su agradecimiento. Al principio no pero ahí, en el último instante, es un alivio inconfundible. Sí, porque tenían miedo y ahora veían por primera vez lo fácil que era dejarse llevar. Veían en este último nanosegundo veían lo que era que tú, tú mismo, todo este gran drama nunca ha sido más que un montaje de presunciones y voluntad absurda. Y ya podías dejarte llevar, saber que no tenías por qué aguantar con tanta firmeza y entender que, toda tu vida, todo tu amor, todo tu odio, toda tu memoria todo tu dolor, todo era lo mismo, todo era el mismo sueño. Un sueño que tenías en una habitación cerrada. Un sueño sobre convertirte en... una persona!"

Rust Cohl és un detectiu que té amargat al seu company Marty Hart a la sèrie "True Detective" (HBO, 2014). El cas és que a Rust se li dóna per deixar anar reflexions filosòfiques profundes de tant en tant i Marty no les suporta. Un exemple és el text del paràgraf anterior. Això és el que Rust diu quan surten de reconèixer un cadàver de la "morgue".

Bé, el cas és que a mi m'ha sobtat molt trobar aquesta reflexió que comparteixo plenament en boca d'un personatge d'una sèrie policíaca i m'he preguntat quina explicació té. No acostumo a trobar profunditat en els diàlegs televisius, però quan hi són, què significa? El guionista es proposa transmetre un missatge que no està en consonància amb el nivell de l'argument? És una exhibició intel·lectualoide sense cap contingut que jo carrego de sentit? És un ganxo o una concessió a determinats espectadors? És un codi ocult?

I pensant, pensant, m'he adonat que m'he trobat sovint amb aquestes aparents paradoxes. Recordo pel·lícules frívoles amb molt contingut tot i que no evident, com amagat rere una superficialitat dominant. Penso en les pel·lícules de Disney i les profundes lliçons que sovint amaguen (també hi ha qui veu la manipulació o la ideologia més rànica en aquestes mateixes pel·lícules) Penso en com es pot llegir Mary Poppins. Penso en pel·lícules de circuit comercial amb missatges punyents i provocadors. No posarem a Matriu d'exemple perquè ja hi ha consens en què és una pel·lícula de tesi, però podem pensar en Avatar, Atrapats en el temps, El show de Truman, etc. Recentment m'han comentat una sèrie de dibuixos animats que es diu "Avatar" i que segons sembla ha estat feta per un equip de guionistes amb l'ànim de transmetre un missatge profund inspirat en les grans tradicions de saviesa i assessorat per experts en aquests coneixements.

Davant l'aparent paradoxa que representa veure un missatge determinat en boca de qui simbolitza exactament tot el contrari, ens trobem com atrapats en un dilema. A qui fem cas? Al missatge o a qui el diu?

D'entrada sembla que l'important és el que es diu. Si un missatge té una lliçó sobre l'amor, no ens hauria d'importar si el diu la mare Teresa de Calcuta o l'Stalin. Si sentim defensar el valor de la pau, ens hem de quedar amb això encara que ho digui una persona violenta? En principi diríem que sí, que els missatges s'han de considerar independentment de qui els pronuncia i fins i tot independentment de la seva finalitat. Puc aprendre molt d'un discurs sobre la desobediència, per exemple encara que qui el pronuncia pretengui exactament el contrari que jo.

Hi ha una fal·làcia (raonament enganyós) que consisteix precisament en desqualificar un argument atacant a qui el diu. Això no és honest. Critiquem l'argument per ell mateix i a l'autor també per ells

mateix. També podem caure en aquesta fal·làcia quan argumentem a favor d'una tesi apel·lant a la vàlua de qui la defensa. Per això s'atribueixen tantes frases famoses a famosos. Si Einstein o Oscar Wilde haguessin dit tot el que se'ls atribueix no haurien estat callats ni un minut de la seva vida!

Així doncs, fins ara haurem de dir que l'important és el que es diu i no qui ho diu.

Però... sí, hi ha un però! Un lladre defensant l'honestedat o un dictador la llibertat ens fa pensar en els errors comunicatius i en la flexibilitat de les paraules i els conceptes. Caldrà en aquests casos aclarir on és la confusió (què hi entén ell per honestedat o per llibertat i què hi entenem nosaltres) i en tot cas allunyar-nos de la simbologia, vocabulari i argumentació que fan servir per tal de no contaminar la nostra pròpia opinió ni confondre els oïdors.

Una paraula val més que mil imatges

La dita diu que una imatge val més que mil paraules. Jo entenc que aquesta frase indica que si vull que algú conegui el meu jardí o la meva moto serà millor que li ensenyi una foto que no pas que estigui parlant mitja hora intentant descriure'ls.

Això és veritat si identifiquem una cosa amb la seva imatge. Una cosa, però, no és la seva imatge. Sovint la imatge d'una cosa no sols no mostra sinó que oculta la cosa. Només hem de pensar en la quantitat d'energia que gastem per retocar i refer la nostra imatge personal. Més aviat ocultem quan escollim maquillatge, vestuari o complements.

Per què crec que una paraula val més que mil imatges? Doncs perquè per a mi l'important és el que la cosa és, no pas el que sembla. Les imatges ens donen l'aparença, però la paraula ens dona l'essència.

Imagina't que vols explicar a algú el que tens a casa: la foto mostra un aparell estrany; la paraula diu "és un ordinador". Aquí tens molta més informació amb una sola paraula perquè en el concepte "ordinador" hi ha tota l'essència del que allò és i en canvi la imatge pot ser una imatge estàndard o no! En aquest segon cas, una imatge no serveix per a gaire.

Les paraules, els conceptes engloben el que les coses són i remetent a una idea. La idea és potent perquè ens permet identificar, comparar, projectar, recordar, manipular, crear... les coses. Les imatges en canvi són projeccions estàtiques d'un moment i una única circumstància. Molt pobre comparat amb la paraula.

Quina imatge pot substituir la paraula "amor", "dignitat", "llibertat"... cap! Algunes poden il·lustrar-les, exemplificar-les o evocar-les però cap imatge no pot definir una cosa.

La paraula "humà" engloba tots els humans. Fins i tot aquells que la seva imatge ens pot fer dubtar de què o qui són. La paraula "justícia" ens remet a una vivència, a un valor que cap imatge pot reemplaçar. Les imatges són en aquests casos, purs ornaments prescindibles.

Si creus que les coses són el que sembla, valoraràs les imatges i si creus que són el que són estimaràs les paraules.

PREGUNTES QUE ELS TUI TS CONTESTEN

Descobrim la realitat o la inventem?	Cada paraula que pronunciem es una pinzellada en el quadre de la realitat que creem.
Què tenim en comú tu i jo?	Possiblement l'única cosa que tenim en comú tu i jo és que sortim en aquesta frase.
Es poden dir coses sense dir res?	Aquesta piulada no diu res (sobre els límits del llenguatge)
Quina opinió et mereix una frase d'algú a qui consideres i que no entens?	El que començà en dona bella acabà en peix. Fins aquí una tonteria. En saber que ho va dir Horaci esdevé interessant.
Creus que és possible la comunicació fiable al 100%	L'únic missatge que pot ser realment comunicat és "passa'm la sal"
Creus que existeix una cosa que no té paraula per designar-la?	És veritat que la paraula "foc" no crema. Però també és veritat que el foc sense la paraula no existiria
Quina és l'arma destructiva més poderosa al nostre abast?	L'arma més destructiva i cruel tant a escala personal com social és el llenguatge
Quina és l'eina constructiva més poderosa al nostre abast?	L'eina més poderosa i creativa tant a nivell personal com social és el llenguatge
Creus que els malentesos de llenguatge són inevitables?	Un idioma necessita com a mínim dues paraules i una d'elles ha de ser necessàriament la paraula "malentès".
Creus que pots entendre algú només una impressió simple?	Li vaig tocar el peu i el vaig entendre.
En què s'assembla la meua vida a la teua?	No visc res com tu.
Es pot parlar i no dir res?	No parlis si no és per dir alguna cosa.
Què significa per a tu "posar-nos d'acord"?	Sovint posar-nos d'acord no és més que substituir un malentès per un altre de més subtil.
Quan parlen sense dir res, ens comuniquem?	Hi ha un parlar que no diu res. Són sorollets amistosos que tapen la incapacitat de restar en el silenci o en la buidor.
Què és una cosa realment autèntica?	El que es pot expressar no és autèntic.
Creus que una mentida pot dir una veritat?	Quan jo dic "llebre" tu entens "gat". Per això quan vull que sentis "gat" he de dir "llebre".
Creus que allò que a tu et funciona pot valer pels altres?	Els micos expliquen als búfals com aprimar-se: menys pastar pel prat i menjar herba i més saltironejar pels arbres menjant fruites i fulles.

Quàntes coses pot voler dir el silenci?	El meu silenci no atorga. Només constata la incomprensió humana.
Com saps el que més necessites aprendre?	Escoltem bé què expliquem als altres perquè això és el que més necessitem aprendre.
Creus que hi ha coses que és millor no parlar-ne?	I tants temes dels que mai no parlarem... afortunadament!!!
Si et dic A perquè sé que tu entendràs B, que és el que realment vull que entenguis, t'estic mentint?	En ilíc (llengua antiga del Líban) "bon dia" es diu "keguapa". Quan vaig saludar una noia lletja el meu company va dir: "ets un mentider!"
Creus que hi ha algun tipus de comunicació que no admeti el malentès?	Penso *****. Visualitzo 7. Dic "set"... i va i em porta un vas d'aigua!
Intenta buscar exemples que demostrin que la frase és certa	Hi ha menys distància entre un cuc i un ximpanzé que entre jo i el meu veí.
A l'hora d'entendre'ns, és més important la comunicació o la compatibilitat?	L'única forma d'entesa profunda que concebo és la bogeria compatible
Creus que pots evitar ser mal interpretat?	Només hi ha dues ocasions en les que pots ser mal interpretat: quan parles i quan calles
Què és més important, el que m'han dit o el que he entès? El que dic o el que entenen?	No és el que has dit. És el que he entès.
Què és el pitjor de la solitud?	Per a la solitud amb un n'hi ha prou. Per a la companyia fan falta dos com a mínim.
Creus que t'entens plenament amb algú?	No t'entens amb ningú. El que passa és que encara no ho saps...
Creus que hi ha alguna incomunicació que no sigui un malentès?	Si ens entenguéssim realment estaríem sempre d'acord.
Com programem la nostra realitat?	La paraula és el llenguatge de programació de la teva realitat.
Què és pitjor, un excés de comunicació o de silenci?	Parlar crema. Callar ofega.
Què és més important, saber parlar o saber escoltar?	Sabia parlar totes les llengües però no en sabia escoltar cap.
Pot ser que hi hagi paraules que pronunciades en veu baixa siguin vertaderes i en veu alta falses?	Hi ha paraules que són vertaderes pronunciades en veu baixa i falses en veu alta.
Per què creus que no ens entenem quan parlem?	La maledicció de Babel no va ser que tots parlessin llengües diferents sinó que tots seguissin parlant la mateixa i no s'entenguessin.

Què creus que vol dir que tota comunicació és hipnòtica?	Tota comunicació és hipnòtica.
Què importa més: què es diu o qui ho diu?	Què importa més: què es diu o qui ho diu? (http://bit.ly/1oKDfhu)
Podem parlar d'alguna cosa que no sigui de nosaltres mateixos?	Parlis del que parlis, sempre parles de tu.
En quines coses creus que els humans no ens podem entendre?	L'aigua diu que entén la pedra perquè nota el "xof" que fa aquesta quan hi cau.
Tot el que diem ho escrivim és necessàriament un indicador del que som?	En aquests dies d'escriptura intensa, la ploma és el sismògraf de l'ànima.
Per a entendre una cosa que et diuen, és més important conèixer l'idioma o conèixer la circumstància del que parla?	Tots els il·lites bitllen. I si vols entendre faràs el que hauries de fer sempre: esbrinar significats!
El llenguatge pot expressar millor les idees o les emocions?	M'agraden els diàlegs per a besucs... sempre que siguin besucs poetes!
Creus que està justificat enganyar per fer-te entendre?	Si tu ho veus verd i ell groc, si vols que t'entengui, explica-li blau
Què penses quan una persona amb la que no t'identifiques gens pensa i valora com tu?	A -Jo vull això... B -Jo no! A -Jo tampoc!
Què has de fer si vols que t'entenguin?	Com més vulguis que se t'entengui més hauràs de callar
El llenguatge és art?	Si l'art és una mentida que revela la veritat, com deia Picasso, el llenguatge és art!
L'experiència directa és lliure?	Som presoners a la presó del llenguatge, deia Nietzsche. L'experiència directa no és la llibertat; només és una altra presó.
Hi ha algun tipus de conflicte entre persones que s'estimen que no sigui un malentès?	Qualsevol conflicte entre persones que s'estimen és sempre un malentès. I si no ho és, és que no s'estimen.
Sant Agustí va dir: estima i fes el que vulguis. Hi estàs d'acord?	Estima i fes el que vulguis, va dir Agustí d'Hipona. El que no va dir es que si fas alguna cosa que no li agrada dirà que no estimes!
Què volem dir quan diem que no ens entenem?	S'apunta a una acadèmia per a aprendre la seva pròpia llengua materna després de descobrir que no s'entén ni amb la seva mare.
Què creus que vol dir algú quan et diu que no t'entén?	Li estava explicant que els humans no ens podem entendre i em va dir: "doncs, no t'entenc! "
Què passa quan algú amb qui no empatitzes té les mateixes opinions que tu sobre allò amb el	-Crec en Déu! - Jo també! -Ah!, Doncs jo no...

que empatitzes?	
A quàntes persones has tocat avui?	A quantes persones has tocat avui?
Què val més, una imatge o una paraula?	Una paraula val més que mil imatges
Creus que entendre les parts ajuda a entendre el tot?	És absurd voler entendre el significat de les paraules buscant el significat de les seves lletres.
Si dius una cosa i l'altre no l'ha sentit, l'has dit?	No pots dir que has dit una cosa si l'altre no l'ha sentit. I no la pot sentir si no està preparat per sentir-la.
En quins casos creus que "la mida sí importa"?	Pensava que "la mida sí importa" fins que va veure algú amb la boca grossa expressant-se molt malament.
Creus que si entenem per què no ens entenem ja ens entenem?	A vegades només podem aspirar a entendre per què no ens podem entendre
Creus que el llenguatge és per naturalesa, ambigu?	Donat que el llenguatge és essencialment ambigu, fer un ús ambigu del llenguatge en sembla la forma més exacta d'emprar-lo.
Quin percentatge de valor dones al que t'interessa entendre quan escoltes a algú exposant una idea?	Entenem el que volem entendre. (O el que podem entendre)